

Необходимы действия и на организационном уровне. Это создание центра мониторинга развития производства и технологий, образования и рынка труда (мозговой центр, в функции которого будут входить прогнозно-аналитическая работа, разработка образовательных и профессиональных стандартов, программ и методики подготовки в соответствии с выбранной парадигмой и стратегией развития социально-экономической системы), а также центра инновационного, ценностно-ориентированного образования (в его функции будет входить прежде всего подготовка критического управленческого потенциала).

Таким образом, обеспечение конкурентоспособности национальной экономики, изменение парадигмы развития общества и экономики и соответствующие новой парадигме изменения в образовании нужно рассматривать как три взаимосвязанных процесса.

УДК 338.24+316.4.06

Надрага В.І.,

д-р. екон. наук., професор
кафедри управління персоналом та економіки праці
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РИЗИКІВ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОЇ СФЕРИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

У суспільствах перехідного типу, що знаходяться у трансформаційному стані, ризики соціально-трудої сфери мають свої особливості. Вони визначаються як процесом суспільного виробництва, коли відбувається відмова від старих неефективних механізмів, так і настанням нового етапу, коли необхідні соціально-економічні механізми ще не сформувалися. Окрім того, часто нові фактори ризику для розвитку людського потенціалу зумовлюються рішеннями та діями законодавчих і виконавчих органів влади. Така ситуація може мати місце, коли в процесі реалізації управлінських рішень зароджуються нові соціальні практики і технології, кожна з яких може досить суттєво вплинути на різні сторони життєдіяльності людей.

Систему інституційних пасток розвитку соціально-трудової сфери можна представити такими узагальненими групами, а саме: *інертності* розвитку та інституційної асиметричності соціально-трудових відносин; *типовості* адаптаційної політики зайнятості до внутрішніх та зовнішніх шоків; *неосвіченості* або невідповідності якості освіти потребам економіки; *деформалізації* трудових відносин або розповсюдження неформальної та тіньової зайнятості; *нерівності* або існування значної диференціації населення як за доходами, так і доступністю до ресурсів та суспільно значущих соціальних послуг; *інерційності економічної культури* [2, с. 38].

Розвиток нової інформаційно-комунікаційної реальності призводить до виникнення принципово нового типу соціальних ризиків. Так, головною іманентною властивістю економічної інформації є її невизначеність, що є наслідком ймовірного характеру економічних систем, тобто мова йде про її значну ендогенність, а значить і ризикогенність. Окрім того, сьогодні вже спостерігається значна інформаційна насиченість економічного простору. Відбувається посилення впливу на економічні процеси так званого «парадоксу Стигліца-Гроссмана», — у випадку, коли вся доступна інформація знаходить адекватний вираз у поточних ринкових цінах, то жоден економічний агент не має достатніх стимулів для придбання інформації, на основі якої встановлюються ціни. Разом з цим, володіння інформацією зовсім не означає автоматичної успішності фірми, оскільки тут важливо уміння правильно використати її в процесі прийняття рішення. Тобто, можемо стверджувати, що саме по собі збільшення потоків інформації не виступає гарантією усунення інформаційної асиметрії та зменшення ризиків, більш того, перевантаженість інформацією виступає додатковим фактором невизначеності.

А. Колот, аналізуючи майбутнє світу праці в контексті праць відомих економістів приходить до висновку, що прогнози видатних учених сучасності щодо майбутнього світу праці та соціально-трудового розвитку є далеко не райдужними. Чи не найбільшим викликом для майбутніх поколінь залишаться асиметрії в матеріальному добробуті та морально-духовному стані соціуму. Великою є ймовірність домінування індивідуалізму в його негативних формах, за яких цінності довіри, солідарності, взаємодопомоги, згуртованості, колективізму дедалі більше відходитимуть на узбіччя суспільного поступу [1, с. 20].

В соціально-трудовій сфері одним з наслідків бурхливого розвитку інформаційних технологій в економіці є зростання дихото-

мічності соціальних ризиків. Так, з одного боку інформатизація надає досить широкі можливості для зростання конкурентоспроможності на ринку праці внаслідок широкого вибору нестандартних рішень на основі отримання нових знань. З іншого, в умовах формування суспільства знань різко змінюється динаміка стратегій поведінки найманого працівника. У цьому зв'язку можна погодитися з тезою Г. Бехмана, що знання, насамперед означає здатність до дії. Базові ж знання дуже швидко втрачають актуальність, що зумовлює швидке їх оновлення, однак розширення інформаційного наповнення людини має свої біологічні межі. До того ж постійний стрес внаслідок систематичної зміни профілю чи видів діяльності на ринку праці задля підтримання потрібності може призвести до актуалізації ризиків соціально-економічного відторгнення індивіда. Так, саме продуктивна зайнятість завжди виступала головною умовою активної участі людини в суспільних процесах — вона є не лише основним джерелом доходів, але й головною можливістю особистісної реалізації. У випадку кардинальної зміни професійного простору зайнятості зростають ризики безробіття для цілого ряду професій, що, у свою чергу, зумовлює втрату їх представниками доходів, соціального статусу, соціальної мобільності.

До зростання соціальних ризиків в трудовій сфері також призводить полістандартизація кваліфікаційних вимог до найманого працівника. Так, за умов зростання конкуренції на ринку праці внаслідок його інформатизації людина часто сама обирає той чи інший стандарт навчання. Разом з цим, інформація щодо якості навчання та можливостей працевлаштування після закінчення курсів чи вузу є явно недостатньою. Така ситуація призводить до неефективного витрачання як бюджетних, так і приватних коштів, які спрямовувалися на підготовку непотрібних фахівців, з іншого боку — роботодавці недоотримали потрібних висококваліфікованих фахівців. Таким чином, для випускників вищих навчальних закладів з кожним роком спостерігається все більше зростання ризиків їх професійної непотрібності, що призводить не лише до збільшення показників молодіжного безробіття, але й до іншої, не менш небезпечної соціальної аномалії — зайнятості, що не лише не відповідає отриманій спеціальності, але й часто не вимагає наявності вищої освіти.

Таким чином, подальший розвиток інформаційної економіки є незворотнім, позитивним і необхідним процесом людського прогресу, однак він вимагає урахування всіх видів супутніх соціальних ризиків. Їх актуалізація обумовлюється загальними умовами

процесу діяльності всього соціуму, а значить найбільш значимою інституцією, яка їх генерує, є держава. Так, саме фактори державного впливу для соціально-трудової сфери виступають найбільш вагомими джерелами невизначеності та внутрішньої конфліктності, що потребує відповідної системної політики державного регулювання найбільш ризикогенних сфер суспільного розвитку.

Література

1. Колот А.М. Майбутнє світу праці та соціально-трудового розвитку очима відомих економістів / А.М. Колот // Соц.-трудові відносини: теорія і практика: зб. наук. праць. — Київ: КНЕУ. — 2016. — Вип. 1. — С. 8–21.
2. Розвиток соціально-трудової сфери України: теорія, практика, перспективи: кол. моногр. / за ред. І.Л. Петрової, В.В. Близнюк; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». — К., 2016. — 326 с.

УДК 332.1

Русак І.Н.,
канд. екон. наук,
зав. кафедрою економіки організації,
Академія управління
при Президенті Республіки Беларусь

ОСОБЕННОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Эффективная социальная политика, сложившаяся на данный момент в Республике Беларусь, согласно основным программным документам направлена на предотвращение бедности, социальной уязвимости населения, повышение качества и уровня жизни граждан Республики Беларусь.

Вопросы, касающиеся региональной социальной политики отмечены в трудах таких белорусских ученых и ученых стран СНГ: Богдановича А.А., Богдан Н.И., Берченко Н.Г., Боровик Л.С., Вертинской Т.С., Драгуна Н.П., Герасенко В.П., Фатеева В.С., Ши-